

Agata Ziętek

Sprawozdanie z seminarium naukowego Zakładu Stosunków Międzynarodowych, Wydział Politologii UMCS na temat "Chiny w stosunkach międzynarodowych"

Annales Universitatis Mariae Curie-Skłodowska. Sectio K, Politologia 9, 204-207

2002

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Romiszewskiej (UMCS) dotyczyło *Kreowania współczesnej polskiej rzeczywistości politycznej na łamach prasy opinii*. Autorka ukazała, jak wielki wpływ na opinię publiczną wywierają wszelkie środki masowego przekazu, szczególnie prasa.

Podczas dyskusji kończącej obrady w pierwszym i drugim dniu konferencji wyrażano swe uwagi i sugestie dotyczące wystąpień referentów.

Zamknięcia konferencji dokonała prof. Alicja Wójcik (UMCS). Podkreśliła, że wymiana myśli w nauce jest bardzo cenna. Zapowiedziała opublikowanie materiałów pokonferencyjnych w formie książki, będącej ważnym uzupełnieniem konferencji. Wspomniała również o 20-leciu Zakładu Myśli Politycznej XIX i XX wieku Wydziału Politologii UMCS przypadającym na rok 2004. Wyraziła nadzieję, że jubileusz będzie okazją do kolejnego spotkania naukowców.

Marcin Wichmanowski

Sprawozdanie z seminarium naukowego Zakładu Stosunków Międzynarodowych, Wydział Politologii UMCS na temat „Chiny w stosunkach międzynarodowych”

Chiny wielu osobom kojarzą się z zacofaniem, miską ryżu, towarzyszem Mao, mundurkiem, ale również z kilkutyсяcletnią egzotyczną kulturą i tradycją. Jest to niewątpliwie państwo fascynujące, o którym zapewne ze względu na ogromny dystans, dzielący Polskę od Chin, niewiele się wie, a mówi najczęściej przy okazji Tybetu czy łamaniu praw człowieka. Negatywny stereotyp Chin i Chińczyków w naszym społeczeństwie wymaga zmiany, gdyż utrwała obraz nie będący odzwierciedleniem tego, co ma tam naprawdę miejsce.

Przybliżenie problematyki chińskiej było celem, zorganizowanego 27 kwietnia 2001 roku przez Zakład Stosunków Międzynarodowych na Wydziale Politologii UMCS, seminarium naukowego nt.: *Chiny w stosunkach międzynarodowych*. Wzięło w nim udział kilkudziesięciu uczestników, pracowników Wydziału, zaproszonych gości oraz studentów. Wśród zaproszonych gości wymienić należy Dyrektora Departamentu Azji, Australii i Ameryki Łacińskiej w MSZ Jacka Bylicę, byłego ambasadora Polski w Chinach, a obecnego doradcę Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej dr. Zdzisława Góralczyka, prof. dr. hab. Edwarda Haliżaka z UW, zajmującego się m.in. stosunkami gospodarczymi w regionie Azji i Pacyfiku, dr. Bogdana Góralczyka, politologa i sinologa, autora m.in. książki *Pekińska wiosna 1989*.

Seminarium rozpoczął gospodarz i Dziekan Wydziału Politologii prof. dr hab. Ziemowit Jacek Pietraś. Dyskusja odbywała się w trzech panelach, w których zaprezentowano łącznie 12 referatów. Poszczególne sesje dotyczyły międzynarodowej pozycji ChRL, wyznaczników polityki zagranicznej oraz stosunków Chin z wybranymi państwami i regionami.

Pierwszej sesji przewodniczył dr Bogdan Góralczyk. Wygłoszone zostały cztery referaty. Jako pierwszy wystąpił prof. Edward Haliżak z Instytutu Stosunków Międzynarodowych Uniwersytetu Warszawskiego, z referatem *Pozycja ekonomiczna ChRL*. Zwrócił uwagę na ciągle rosnącą pozycję Chin: drugie miejsce w świecie, wzięwszy pod uwagę kryterium ekonomiczne, trzecie miejsce ze względu na pozycję inwestycyjną. Wskazał również na uwarunkowania przyszłego rozwoju gospodarczego, do których zaliczył: możliwość utrzymania na dotychczasowym poziomie wysokiej stopy inwestycji i dotychczasowego tempa wzrostu wydajności pracy, tempa dalszego otwierania na gospodarkę światową, rozwój stosunków z Tajwanem, bilans energetyczny.

Dr Krzysztof Iwańczuk, Zakład Stosunków Międzynarodowych UMCS, przedstawił referat *Pozycja geopolityczna i demograficzna ChRL*. Autor podkreślił, że bez wątpienia Chiny mają istotną pozycję geopolityczną – trzecie terytorium na świecie. Borykają się jednak z wieloma problemami, takimi jak problemy z zaopatrzeniem w wodę, wyżywienie. Zmiana wśród sąsiadów Chin tworzy konkretne skutki geopolityczne. W przypadku pozycji demograficznej Chiny nadal mają zagwaran-

owane pierwsze miejsce, chociaż przyrost naturalny znacznie się obniżył. Problem, przed którym stoją obecnie Chiny, to starzejące się społeczeństwo. Istotne znaczenie mają również konflikty z mniejszościami narodowymi.

Mgr Ireneusz Topolski, Zakład Stosunków Międzynarodowych UMCS, analizował *Pozycję militarną ChRL*. Podkreślił, że istniejące dysproporcje między ChRL a USA czy Rosją ulegają ciągłemu zmniejszeniu, natomiast pozycja militarna w porównaniu z innymi państwami jest bardzo wysoka. Siły zbrojne ChRL pozwalają na prowadzenie skutecznych działań obronnych, jak również istnieje realna możliwość prowadzenia ataku przeciwko państwom leżącym w regionie Azji i Pacyfiku.

Prof. Ziemowit J. Pietraś, Zakład Stosunków Międzynarodowych UMCS, dokonał na zakończenie pierwszej sesji analizy czterech głównych faz ewolucji syntetycznej roli ChRL oraz zaprezentował najbardziej prawdopodobną rolę tego państwa w przyszłości. Stwierdził, że zapewne będzie to realizowanie przez Chiny roli centralnej i powolne dorastanie do momentu, w którym staną się one pełnoprawnym mocarstwem.

W dyskusji kończącej panel wyłonili się następujące tezy: Chiny posiadają pierwszą pozycję demograficzną, drugą pozycję ekonomiczną, kluczową pozycję geopolityczną, trzecią pozycję militarną oraz potężną pozycję kulturową. Świadczy to o tym, że jest to państwo, które odgrywa istotną rolę w stosunkach międzynarodowych i aspiruje do roli mocarstwa.

W panelu drugim zaprezentowano wybrane wyznaczniki wewnętrzne polityki zagranicznej ChRL, sesji przewodniczył prof. dr hab. Ziemowit Jacek Pietraś.

Jako pierwszy wystąpił Jacek Bylica, Dyrektor Departamentu Azji, Australii i Ameryki Łacińskiej w MSZ. Jego wystąpienie dotyczyło *historycznych uwarunkowań współczesnej dyplomacji chińskiej*. Zwrócił uwagę na pewne cechy charakterystyczne dla Chin, takie jak sinocentryzm, pragmatyzm, hierarchizm, troska o równowagę, przywiązanie do suwerenności, szacunek dla wiedzy, przywiązanie do ceremoniału, etykiety i protokołu. Są to według niego elementy ponadustrojowe, a obecne Chiny są bez wątpienia spadkobiercą Chin cesarskich.

Drugi referat *Ośrodek decyzyjny i procesy decyzyjne w ChRL* wygłosiła mgr Irma Słomczyńska z Zakładu Stosunków Międzynarodowych UMCS. Stwierdziła, że specyfika ustroju ChRL polega na swoistym dualizmie. Charakteryzuje się on tym, że formalnoprawne podstawy funkcjonowania państwa określają ChRL mianem socjalistycznego państwa dyktatury ludowodemokratycznej. Natomiast głębsza analiza rzeczywistego funkcjonowania systemu wskazuje na to, że ośrodek decyzyjny znajduje się w zupełnie innym miejscu tego systemu, procesy decyzyjne zaś przebiegają odmiennie od formalnie zakładanych. Według autorki Chiny współczesne to bardziej otwarty podmiotowo i przedmiotowo ośrodek polityczny, bardziej pragmatyczna polityka, elity kompradorskie, konsensualny sposób podejmowania decyzji politycznych, liberalizacja reżimu komunistycznego i jego relegitymizacja w oparciu o konfucjanizm i nacjonalizm, lecz bez przechodzenia do systemu demokratycznego.

Jako ostatni w sesji zabrał głos dr Bogdan Góralczyk z Uniwersytetu Warszawskiego. Tematem jego wystąpienia był *Proces chińskich reform*. Zaprezentowane zostały kolejne etapy procesu chińskich reform, począwszy od roku 1978, aż do chwili obecnej. Ostatni etap zakończony zostanie przyjęciem ChRL do WTO. Podjęty przez Chiny wysiłek przyniósł określone efekty. Można tu wymienić chociażby osiągnięcia na płaszczyźnie ekonomicznej, do których należy zaliczyć niebywały wzrost dochodu narodowego. Gospodarkę chińską przedstawia się dzisiaj jako trzecią najsilniejszą w świecie po amerykańskiej i japońskiej lub w najgorszym przypadku jako siódmą. Chiny nie przeżyły również kryzysu azjatyckiego z 1998 roku. Rosną chińskie rezerwy walutowe. Według rządowego raportu premiera Zhu Rongji z 5 marca 2001 roku wynoszą one 165,6 mld USD i jest to wzrost o 92 mld w stosunku do roku 1995. Chiny również coraz bardziej angażują się w rozbudowę infrastruktury. Pomimo tych ogromnych osiągnięć cały czas jednak borykają się z wieloma trudnościami, co powoduje zagrożenia dla dalszego procesu reform.

W dyskusji przede wszystkim zwrócono uwagę na fakt, że w społeczeństwie polskim mamy do czynienia z ideologizacją wizji Chin. W dużej mierze wynika to z faktu, że co innego znaczył czerwiec

1989 dla Polski i Polaków, a co innego dla Chin. Jednocześnie podkreślono, że kontynuacja reform w Chinach oraz ich pogłębianie, co wiąże się również z aspiracjami Chin na wejście do WTO, spowoduje, że Chiny będą musiały się pogodzić z otwarciem na świat i potrzebą dostosowania do procesów globalizacyjnych.

Trzecia sesja koncentrowała się wokół stosunków ChRL w określonych państwach. Przewodził jej prof. dr hab. Edward Halizak. Dr Agata Ziętek, Zakład Stosunków Międzynarodowych UMCS, omawiając *Stosunki ChRL z Tajwanem*, zwróciła uwagę na fakt, że zjednoczenie terytorium ChRL traktuje jako priorytet w swojej polityce. Problem Tajwanu jest o tyle skomplikowany, że jego status prawnomiędzynarodowy nie jest jednoznaczny. Tajwan niewątpliwie nie jest państwem samodzielnym. Jest częścią państwa chińskiego, ale taką jego częścią, która wskutek splotu czynników wewnętrznych i międzynarodowych ukształtowała się w postaci oddzielnej jednostki geopolitycznej. Stosunki między Tajwanem a Chinami kontynentalnymi przez lata ulegały modyfikacjom, od bardzo napiętych wręcz wrogich, kiedy przypominały grę o sumie zerowej, po bardziej znormalizowane, które autorka określa jako grę współpracy. Na taką zmianę wpływa niewątpliwie postępująca integracja na płaszczyźnie ekonomicznej. Obie strony odchodzą stopniowo od ostrej i wojowniczej retoryki. Dominuje postawa pragmatyczna, co daje nadzieję na pokojowe rozwiązanie kwestii Tajwanu w oparciu o dwustronne negocjacje. Zostały przedstawione scenariusze dotyczące rozwiązania problemu Tajwanu. Najbardziej prawdopodobne, według autorki, wydają się te scenariusze, które przewidują pokojową reintegrację wyspy z kontynentem.

Drugi referat *Stosunki ChRL z Japonią* wygłosił mgr Michał Łuszczuk, Zakład Stosunków Międzynarodowych UMCS. Autor przedstawił dotychczasowe relacje chińsko-japońskie oraz określił perspektywy ich rozwoju w najbliższych latach. Zwrócił uwagę na główne problemy w stosunkach między tymi państwami, które wiążą się z koniecznością dokonania rozliczeń z przeszłością. Oddzielny problem stanowi spór i Wyspy Senkaku. Jednocześnie dochodzi do bardzo aktywnej współpracy gospodarczej, której brak jest na płaszczyźnie militarnej. Zatem rozwinięta współpraca polityczna i gospodarcza obu państw służy stabilizacji wzajemnych kontaktów oraz stabilizacji sytuacji w całym regionie, ale wydaje się ona mieć pewne granice co odzwierciedlają kontakty w dziedzinie wojskowości. Warto podkreślić, że stosunki między Japonią a Chinami podporządkowane są długoletniej rywalizacji o status mocarstwa regionalnego, a tym samym możliwość odgrywania roli potęgi światowej.

Mgr Marek Gawron, Zakład Stosunków Międzynarodowych UMCS, przedstawił referat nt. *Stosunków amerykańsko-chińskich*. Analizy stosunków dokonał pod kątem wyzwań, które kształtują relacje między tymi państwami. Według Autora stosunki te charakteryzuje nieuchronność konfliktu interesów obu państw. Będzie to utrudniało ułożenie w miarę poprawnych stosunków. Jeżeli zatem nie nastąpi jakaś rewolucyjna zmiana w sposobie postrzegania świata przez elity i społeczeństwa obu stron, możemy mieć pewność, według Autora, że stosunki między nimi będą przypominać wahadło. Okresy przewagi jednej bądź drugiej strony będą przedzielone jedynie krótkimi chwilami względnej równowagi i spokoju pomiędzy Pekinem a Waszyngtonem.

Stosunki ChRL z Unią Europejską analizował dr Dariusz Kondrakiewicz, Zakład Stosunków Międzynarodowych UMCS. Autor skoncentrował się na zarysowaniu głównych problemów. W polityce zagranicznej ChRL Unia Europejska nie zajmuje priorytetowego znaczenia. Stosunki te mają wymiar głównie gospodarczy i tylko w pewnym zakresie polityczny, gdyż Chiny traktują je jako przeciwwagę dla Japonii i Stanów Zjednoczonych. Przyszłość stosunków będzie zależała od trzech czynników, takich jak: sytuacja wewnętrzna w ChRL, postęp integracji UE oraz układu sił na świecie.

Na zakończenie głos zabrał dr Zdzisław Góralczyk, były ambasador Polski w Chinach, obecnie doradca prezydenta RP, który powiedział kilka słów na temat *Aktualnych stosunków polsko-chińskich*. Generalnie stwierdził, że brak jest równowagi w kontaktach na najwyższym szczeblu. Podkreślał fakt, że Chiny wielokrotnie popierały działania władz polskich. Niekorzystnie na nasze stosunki wpływa natomiast ujemny bilans handlowy w wymianie z Chinami, tak jakbyśmy nie doceniali ogromnego rynku zbytu, w którym istnieje zapotrzebowanie na polskie towary.

W dyskusji kończącej seminarium podkreślono potrzebę uwzględnienia, w ewentualnej publikacji, analizy stosunków chińsko-rosyjskich, jako bardzo istotnego elementu polityki zagranicznej ChRL. Prof. dr hab. Ziemowit Jacek Pietraś w podsumowaniu stwierdził, że bez wątpienia pozycja ChRL we współczesnych stosunkach międzynarodowych jest bardzo wysoka. Chiny potrafią obecnie wpływać na system międzynarodowy albo go stabilizując, albo wpływając na jego destabilizację. Obecna polityka Chin ma charakter asertywny. Jednak mimo świadomości swojego potencjału ChRL nie wie jeszcze do końca, jak go wykorzystać. Stoją obecnie przed nią ogromne wyzwania związane z poszerzaniem i pogłębianiem realizowanych od ponad dwudziestu lat reform oraz wejściem do WTO, a co za tym idzie potrzebą dostosowania się do procesów globalizacyjnych.

Agata Ziętek